

Inleiding

Over Zutphen, de fraaie middeleeuwse Hanzestad zijn veel historische, archeologische en bouwhistorische publicaties geschreven. Teksten die geschikt zijn voor het voortgezet onderwijs ontbraken verrassend genoeg vrijwel volledig. De Werkgroep Bouwhistorie van de Historische Vereniging Zutphen hoopt met de voor u liggende lessenserie deze leemte althans gedeeltelijk op te vullen. De serie is opgezet voor het voortgezet onderwijs, maar wellicht zullen ook geïnteresseerden of gidsen iets van hun gading vinden.

Het thema is: Torenhoog. Tien torens in Zutphen. In tien overzichtelijke informatiekaarten kunnen leerlingen lezen over deze beeldbepalende monumenten. Op de achterzijde staat een spannend verhaal uit de geschiedenis van de toren en een uitleg over een zichtbaar detail, dat de bouwhistorie spelenderwijs uit de doeken doet.

Bij iedere kaart hoort een vragenblad. Hiervan bestaan twee versies: een voor onderbouw havo/vwo en een voor bovenbouw havo/vwo. Leerlingen kunnen deze vragen maken als ze bij de toren staan.

Er is gekozen voor een losbladige, vrij toegankelijke serie. De docent heeft zo alle keuzevrijheid de les of lessen af te stemmen op de behoefte. Hij of zij kan één of meerdere torens uitkiezen in een groepswandeling of de leerlingen zelfstandig langs alle torens laten lopen door middel van de bijgevoegde wandeling. De docent kan dan zelf de vragen selecteren die de leerlingen moeten beantwoorden. Maar het is ook mogelijk de serie over meerdere lessen te verdelen, te combineren met een project, of in te bedden in een bestaande lessenreeks. Een nakijkmodel is per mail op te vragen.

De serie is geschreven door verschillende leden van de Werkgroep Bouwhistorie en geredigeerd door een redactiegroep bestaande uit leden met zowel bouwhistorische als onderwijskundige achtergrond. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om complexe begrippen in helder Nederlands uit te leggen en tegelijkertijd recht te doen aan de historische feiten. De losbladige opzet biedt mogelijkheden voor toekomstige uitbreidingen en verbeteringen. Mocht u op- of aanmerkingen hebben dan kunt u die sturen naar scholen@historiezutphen.nl.

Wij hopen dat u veel plezier heeft van het gebruik van deze lessenserie!

De redactiegroep van de Werkgroep Bouwhistorie Zutphen

Handleiding voor gebruik

Vrij toegankelijk

Alle bestanden zijn gratis te downloaden in PDF-formaat van www.historiezutphen.nl/nl/torens
Hier is voor gekozen om scholen optimale vrijheid te geven.

Flexibel

Zoals hierboven al beschreven is het project losbladig opgezet om docenten optimale vrijheid te bieden in het gebruik. Elke set van informatiekaart en vragenblad is los te gebruiken, of in combinatie met één of meerdere andere sets. Ook kan de overkoepelende wandeling worden gebruikt om de torens te verbinden.

Enkele suggesties voor gebruik:

1. Kinderen wandelen in groepjes van vier de torenwandeling langs de tien torens. Bij alle torens lezen zij de informatiekaart en beantwoorden de door de docent gekozen vragen. Later kijken zij op school zelf hun vragen na met het antwoordblad. Deze opzet is geschikt voor een hele dag.
2. De torenwandeling wordt verdeeld over meerdere momenten.
3. De docent kiest voor ieder groepje enkele torens uit. Na afloop delen de leerlingen informatie met elkaar.
4. De docent bespreekt één of enkele toren(s) van te voren met de kinderen en daarna lopen de kinderen naar de toren(s) en beantwoorden daar de vragen. De docent bespreekt hun antwoorden in de volgende les met de kinderen.

Welke variant ook wordt gekozen, het is belangrijk om te weten dat om de vragen te kunnen beantwoorden, de kinderen de toren moeten kunnen zien en de informatiekaart van de betreffende toren bij de hand moeten hebben.

Informatiekaarten

Elke informatiekaart is als volgt opgebouwd:

- Titel** - Waar gaat de tekst over?
- Kop** - Een pakkende tekst als inleiding
- Tekst** - Informatie in meerdere alinea's
- Kader** - Feiten over de toren

In detail
Een rubriek over een zichtbaar detail van de toren en over een bouwhistorisch begrip

Verhaal
Een verhaal uit de geschiedenis van de toren

Vragenbladen

Bij elke toren zijn twee vragenbladen beschikbaar.

- ▶ Vragenblad onderbouw is geschreven voor klas 1, 2 en 3 van het havo-vwo. Deze kaart is naar inzicht van de docent ook te gebruiken voor de hogere jaarlagen van het VMBO.
- ▶ Vragenblad bovenbouw is geschreven voor klas 4 en 5 van het havo-vwo.

Elk vragenblad bestaat uit één vel A4, soms dubbelzijdig en sluit aan op de bijbehorende informatiekaart.

De docent kiest zelf welke vragen de leerlingen moeten maken.

Nakijkmodel

Een nakijkmodel voor docenten is op te vragen door via email contact op te nemen met de werkgroep. Wilt u mailen vanaf uw schoolmail? Dit om te verifiëren dat u docent bent. U kunt uw mail richten aan scholen@historiezutphen.nl. Ook voor geïnteresseerden is het opragen van de antwoorden mogelijk, leg dan even uit waarvoor u het wilt gaan gebruiken.

Input

Omdat dit een nieuw project is zijn wij erg nieuwsgierig naar uw bevindingen en ervaringen met dit project. Wellicht kunnen wij uw input gebruiken voor eventuele volgende kaarten! Wij waarderen het dan ook erg als u opmerkingen wilt mailen naar scholen@historiezutphen.nl.

Bronvermelding

Voor de teksten in de bladen is onder andere gebruikt gemaakt van de volgende publicaties:

- ▶ Van kelder tot kap, bouwhistorische wandeling door Zutphen, Werkgroep Bouwhistorie Zutphen (2009)
- ▶ Vestingstad Zutphen, door Michel Groothedde en Jeroen Krijnen (2008)
- ▶ Historische atlas van Zutphen, door Willem Frijthoff, Michel Groothedde en Christiaan te Strake (2011)
- ▶ De toren van de Sint Walburgiskerk, door Jeroen Krijnen, Gert Oldenbeuving en Constant Willems (2008)
- ▶ 40 jaar geleden, het verzet en de bevrijding in Zutphen 1940–1945, door Jan Tijken (1985)
- ▶ Het Poortersklokje te Zutphen, door J. Kreijenbroek (jaarboek Achterhoek en Liemers 1981)
- ▶ De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst, deel twee, De Provincie Gelderland, Het kwartier van Zutphen, door E. H. ter Kuile (1958)
- ▶ Hoezeer heeft deze kleine stad allure, door Gosse Koolstra, Michel Groothedde, Jaap Riemens en Ger Rietberg (2001)
- ▶ De proostdij te Zutphen, door M. M. Doornink-Hoogenraad (1975)
- ▶ De slag om Zutphen, door Tj. de B. (1945). Het citaat op informatiekaart 'de watertoren' is terug te vinden op pagina 10.
- ▶ De Tachtigjarige Oorlog: opstand en consolidatie in de Nederlanden (ca. 1560–1650), door S. Groenveld e.a. (2008)

Illustratieverantwoording

De foto's en tekeningen zijn gemaakt door leden van de Werkgroep Bouwhistorie met de volgende uitzonderingen:

- ▶ Blad Walburgiskerk; foto Plettenberg; Zutphen in Oude Ansichten deel 1, geschreven door J. Harenberg (1978), blz. 32.
- ▶ Blad Drogenapstoren; foto oude situatie; Zutphen in Oude Ansichten deel 1, geschreven door J. Harenberg (1978), blz. 48.
- ▶ Bladen Muurtorens en Kruittoren; kaart van Blaeu uit 1647; Historische Atlas van Zutphen, geschreven door Willem Frijthoff, Michel Groothedde en Christiaan te Strake (2011), blz. 30.
- ▶ Blad Wijnhuistoren; geveltekening; Gevelwanden in de binnenstad van Zutphen, door G. E. Hartman, J. C. D. Boeke, A. W. Kruidenink, F. P. J. Krijnen, R. Stenvert (1985), blz. 36.
- ▶ Blad Wijnhuistoren; Huis Bartolotti, Amsterdam. Foto: Els ten Napel. Bron: <https://flic.kr/p/aNLsxK>
- ▶ Blad Wijnhuistoren; Huis Oudaen, Utecht. Foto: Wim Fournier. Bron: <https://flic.kr/p/7XqEvS>
- ▶ Blad Wijnhuistoren; Provinciehuis Noord-Holland. Foto (uitsnede): Floris Looijesteijn. Bron: <https://flic.kr/p/cL2Nt5>
- ▶ Blad Wijnhuistoren; Oost-Indisch huis, Amsterdam. Foto: Jan. Bron: <https://flic.kr/p/3a1mLW>
- ▶ Blad Wijnhuistoren; Mauritshuis, Den Haag. Foto: Roman Boed. Bron: <https://flic.kr/p/nRMyQK>

Disclaimer

Alle rechten voorbehouden

Gebruik van de teksten en afbeeldingen van deze website is uitsluitend toegestaan ter toelichting bij het onderwijs of ten behoeve van eigen oefening, studie of gebruik zonder commercieel oogmerk, in alle gevallen met inachtneming van de wettelijke voorwaarden. Bij gebruik moet in alle gevallen de bron worden vermeld. Eventuele hyperlinks dienen bezoekers rechtstreeks te leiden naar de context, waarbinnen de Werkgroep Bouwhistorie Zutphen van de Historische Vereniging Zutphen de content aanbiedt. Overneming, inframing, herpublicatie, bewerking of toevoeging zijn daarbij niet toegestaan.

Auteursrechten

Deze website is een publicatie van de Werkgroep Bouwhistorie Zutphen van de Historische Vereniging Zutphen. Hierop zijn de Archiefwet, de Auteurswet 1912, de Databankwet en de Wet Bescherming Persoonsgegevens van toepassing. Alle rechten op de afbeeldingen en de teksten ('content') zijn voorbehouden aan de Werkgroep Bouwhistorie Zutphen van de Historische Vereniging Zutphen en/of aan de overige rechthebbenden op de op de website opgenomen documenten. Verveelvoudiging van de content met het kennelijke oogmerk deze openbaar te maken of het anderszins commercieel exploiteren daarvan is niet toegestaan zonder toestemming van de Werkgroep Bouwhistorie Zutphen van de Historische Vereniging Zutphen en de overige rechthebbenden.

De Werkgroep Bouwhistorie Zutphen van de Historische Vereniging Zutphen heeft geprobeerd alle rechthebbenden van de gereproduceerde documenten te achterhalen. Dit is wellicht niet in alle gevallen gelukt. Voor zover personen auteursrechtelijke aanspraken menen te hebben, kunnen zij contact opnemen met de Werkgroep Bouwhistorie Zutphen van de Historische Vereniging Zutphen.

Deze lessenserie is met zorg samengesteld. Toch is het mogelijk dat deze informatie onvolledig is en/of onjuistheden bevat. De Werkgroep Bouwhistorie Zutphen van de Historische Vereniging Zutphen sluit alle aansprakelijkheid uit voor enigerlei directe of indirecte schade, van welke aard dan ook, voortvloeiende uit het gebruik van deze website.

Het is scholen toegestaan, na toestemming van de Werkgroep Bouwhistorie Zutphen, de informatie op deze website door plaatsing op een Intranet toegankelijk te maken en de informatie op deze website geheel of gedeeltelijk over te nemen.

Vormgeving: Peter Kalkowsky, Zutphen